

Mnenje Odbora regij – Prispevek k trajnostnemu razvoju: vloga pravične trgovine in nevladnih sistemov zagotavljanja trajnosti, povezanih s trgovino

(2010/C 175/03)

ODBOR REGIJ

- ugotavlja, da je trg za izdelke pravične trgovine v zadnjih letih doživel hiter razmah. Potrošniki v EU vsako leto kupijo za približno 1,5 milijarde EUR certificiranih izdelkov pravične trgovine;
- poudarja, da je ena od posebnosti pravične trgovine in drugih sistemov zagotavljanja trajnosti v tem, da v bistvu gre za prostovoljen, dinamičen mehanizem, ki se razvija glede na ozaveščenost in odvisno od povpraševanja potrošnikov in celotne družbe;
- poudarja, da so lokalne in regionalne oblasti pristojne za precejšen del izdatkov za javna naročila. Zaradi te pomembne vloge jih je treba vključiti v spodbujanje ukrepov za trajnostni razvoj in ukrepov na področju pravične trgovine v vsej Evropi. Lokalne in regionalne oblasti morajo poleg gospodarskih, tehničnih ali pravnih vidikov upoštevati tudi politične vidike pravične trgovine;
- ugotavlja, da javni organi porabijo 16 % BDP Evropske unije in so zato pomemben strateški trg. Z upoštevanjem trajnostnega razvoja in pravične trgovine pri javnem naročanju lahko lokalne in regionalne oblasti bistveno izboljšajo srednjeročno in dolgoročno donosnost in učinkovitost svojih storitev ter tako prispevajo k socialni pravičnosti in trajnostnemu razvoju;
- predlaga, da sam deluje kot posrednik in uporabi svojo mrežo stikov za seznanjanje z ustreznimi smernicami, hkrati pa sodeluje z Evropsko komisijo s ciljem zagotoviti izmenjavo informacij med lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Te oblasti (zlasti tiste s podobnimi zahtevami) bi lahko vzpostavile lastne mreže dobrih praks pri uporabi izdelkov pravične trgovine.

Poročevalka:	Kerstin Kiessler (DE/PES), državna svetnica, članica senata mesta Bremen, pooblaščenka svobodnega hanzeatskega mesta Bremen pri zvezni vladi
Referenčni dokument:	Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Prispevek k trajnostnemu razvoju: vloga pravične trgovine in nevladnih sistemov zagotavljanja trajnosti, povezanih s trgovino COM(2009) 215 konč.

I. SPLOŠNE UGOTOVITVE

ODBOR REGIJ

1. izrecno pozdravlja sporočilo Komisije z dne 5. maja 2009 *Prispevek k trajnostnemu razvoju: vloga pravične trgovine in nevladnih sistemov zagotavljanja trajnosti, povezanih s trgovino*, ki obravnava trenutno stanje na področju pravične trgovine in drugih nevladnih (tj. zasebnih) sistemov zagotavljanja trajnosti v trgovini;

2. ugotavlja, da je trg za izdelke pravične trgovine v zadnjih letih doživel hiter razmah. Potrošniki v EU vsako leto kupijo za približno 1,5 milijarde EUR certificiranih izdelkov pravične trgovine, kar je sedemdesetkrat več kot v letu 1999, ko je Komisija objavila prvo sporočilo na to temo;

3. meni, da je jasna opredelitev pravične trgovine nujna, če želimo preprečiti, da bodo dobronamerni kupci soočeni z množico oznak in certifikatov, ki naj bi vsi predstavljali izdelke, proizvedene izključno na pravičen, etično neoporečen in alternativen način. Komisija se v sporočilu z dne 5. maja 2009 sklicuje na merila pravične trgovine, ki jih je opredelilo gibanje pravične trgovine in na katera je ponovno opozoril Evropski parlament v resoluciji o pravični trgovini in razvoju z dne 6. junija 2006. Izraz „pravična trgovina“ je uporabljen v skladu z normami mednarodnih organizacij za določanje standardov in ugotavljanje skladnosti, članic združenja ISEAL, ter v skladu z rabo v organizacijah pravične trgovine;

4. z zanimanjem ugotavlja, da je bila stopnja prepoznavnosti oznake pravične trgovine leta 2008 med potrošniki v Združenem kraljestvu več kot 70-odstotna (v primerjavi z 12 % leta 2000), v Franciji pa je bila leta 2005 74-odstotna (v primerjavi z 9 % leta 2000). V raziskavi, ki je bila leta 2009 opravljena v Nemčiji in v katero je bilo vključenih 407 blagovnih znamk in neprofitnih organizacij, je oznaka pravične trgovine zasedla prvo mesto kot najbolj trajnostna blagovna znamka;

5. izraža zadovoljstvo, ker je svetovna prodaja certificiranih izdelkov pravične trgovine konec leta 2007 preseгла 2,3 milijarde EUR (vendar je še vedno veliko manjša od prodaje ekološko pridelane hrane in znaša manj kot 1 % celotne trgovine). Pravična trgovina se je najbolj uveljavila v Evropi, saj se tukaj opravi med 60 % in 70 % svetovne prodaje. Pri tem je opaziti velike razlike med najhitreje rastočim trgovom, tj. Švedsko, in trgi v novih državah članicah, kjer je ta pojem še razmeroma neznan.

II. POLITIČNA PRIPOROČILA

ODBOR REGIJ

Značilnosti pravične trgovine

6. poudarja, da je ena od posebnosti pravične trgovine in drugih sistemov zagotavljanja trajnosti v tem, da v bistvu gre za prostovoljen, dinamičen mehanizem, ki se razvija glede na oza-veščenost in povpraševanje potrošnikov in celotne družbe;

7. opozarja na stališče Komisije, da določanje meril za razvrščanje in regulacijo zasebnih sistemov zagotavljanja trajnosti v trgovini ni v skladu s cilji trajnostnega razvoja, temveč lahko zmanjša dinamičnost zasebnih pobud na tem področju in ovira nadaljnji razvoj pravične trgovine;

8. poziva, naj bodo oznake pravične trgovine, ki morajo biti popolnoma pregledne za javnost, zagotovile, da vsaka faza proizvodne verige izpolnjuje sledljiva merila;

9. ugotavlja, da lahko sistemi, ki povezujejo okoljske, socialne in gospodarske vidike, spodbujajo trajnostni razvoj. Za nemoteno delovanje trga je pomembno, da imajo potrošniki in proizvajalci dostop do zanesljivih informacij o sistemih. V pomoč so neodvisne oznake in certifikati, ki jim potrošniki lahko zaupajo in ki jih nadzorujejo neodvisne službe.

Javna naročila

10. izrecno pozdravlja direktive EU o javnih naročilih iz leta 2004, ki so podlaga za mnoge zakone o javnih naročilih v državah članicah in pri javnem naročanju dopuščajo socialna in okoljska merila;

11. ugotavlja, da javni organi porabijo 16 % BDP Evropske unije in so zato pomemben strateški trg. Z upoštevanjem trajnostnega razvoja in pravične trgovine pri javnem naročanju lahko lokalne in regionalne oblasti bistveno izboljšajo srednjeročno in dolgoročno donosnost in učinkovitost svojih storitev ter tako prispevajo k socialni pravičnosti in trajnostnemu razvoju;

12. poudarja, da so izdelki pravične trgovine za potrošnike in tudi javne naročnike primerna priložnost, da s svojo kupno močjo pomagajo okrepiti povezanost med cilji trgovinske in razvojne politike;

13. poudarja, da so lokalne in regionalne oblasti pristojne za precejšen del izdatkov za javna naročila. Zaradi te pomembne vloge jih je treba vključiti v spodbujanje ukrepov za trajnostni razvoj in ukrepov na področju pravične trgovine v vsej Evropi. Lokalne in regionalne oblasti morajo poleg gospodarskih, tehničnih ali pravnih vidikov upoštevati tudi politične vidike pravične trgovine;

14. je že v preteklosti ugotovil, da so veljavni predpisi o javnih naročilih že dovolj zapleteni in da njihovo pravilno izvajanje mnogim lokalnim in regionalnim oblastem povzroča precejšnje težave. Zato Komisijo prosi, naj v prihodnje opredeli jasne in natančne smernice za javna naročila, ki upoštevajo socialna merila, tako da bodo lokalne in regionalne oblasti te smernice lahko uporabljale pri oddaji javnih naročil za izdelke pravične trgovine;

15. je z zanimanjem ugotovil, da je Komisija za podporo javnim naročnikom pri izvajanju bolj trajnostnih postopkov naročil nedavno sprejela sporočilo o javnih naročilih za boljše okolje (kot dopolnilo priročnika Komisije za „zelena“ javna naročila), sedaj pa pripravlja priročnik o upoštevanju socialnih meril pri javnih naročilih. Ta priročnik skupaj tvorita izčrpen vodič o trajnostnih javnih naročilih (ki upoštevajo okoljska in socialna merila);

16. pozdravlja napoved novega vodiča in glede na hiter razvoj na tem področju Komisijo prosi, naj ga objavi čim prej;

17. predlaga, da sam deluje kot posrednik pri seznanjanju z ustreznimi smernicami tako, da uporabi svojo mrežo stikov, in hkrati sodeluje z Evropsko komisijo s ciljem izmenjati informacije med lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Te oblasti (zlasti tiste s podobnimi zahtevami) bi lahko vzpostavile lastne mreže dobrih praks pri uporabi izdelkov pravične trgovine;

18. predlaga razmislek o tem, ali bi bil koristen nov projekt za izmenjavo informacij. Evropska komisija in OR trenutno vzpostavljata „borzo decentraliziranega sodelovanja“, da bi olajšala in uskladila razvoj ukrepov za decentralizirano sodelovanje lokalnih in regionalnih oblasti v EU in njihovih partnerjev v državah v razvoju. „Borza sodelovanja“ bo spletna storitev, ki bo povezovala potrebe in povpraševanje po podpori z ustreznimi interesenti ali ponudniki. Člani OR so zaprošeni, naj uporabljajo ta elektronski instrument (predviden za leto 2010) za sporočanje ustreznih informacij. To bo precej olajšalo izmenjavo informacij med evropskimi lokalnimi in regionalnimi oblastmi, ki so vključene v razvojno sodelovanje, ter omogočilo usklajevanje projektov lokalnih in regionalnih oblasti v EU ter državah v razvoju;

19. projekti decentraliziranega sodelovanja bi lahko prispevali k razvoju izdelkov pravične trgovine, zbiranju študij o učinku in podpori malih proizvajalcev v državah na jugu;

20. poleg spodbujanja javnega naročanja po merilih pravične trgovine poudarja tudi morebitne koristi spodbujanja zasebnih naročil v skladu s temi merili. Zato poziva lokalne in regionalne oblasti, naj razvijejo spodbude za podporo zasebnim naročilom v skladu z merili pravične trgovine, kot so natečaji po zgledu obstoječih tekmovanj za „prestolnico pravične trgovine“ (*Fair trade Capitals*) in „mesto pravične trgovine“ (*Fair trade Towns*).

Podpora Komisije

21. pozdravlja zavzetost Komisije glede možnega prispevka pravične trgovine in drugih sistemov zagotavljanja trajnosti v trgovini in njeno pripravljenost, da takšne sisteme podpre tudi v prihodnje;

22. meni, da je nujno treba najti ustrezno ravnovesje med željo po trgovanju, naložbah in gospodarski rasti kot delu agende za liberalizacijo in globalizacijo na eni strani ter upoštevanjem načel trajnostnega razvoja, nujnostjo preglednih in poštenih pogojev ter dejstvom, da morajo bogatejše industrijske države v trgovinskih pogajanjih izrecno priznati pereče probleme manj razvitih držav na drugi strani. Različne organizacije pravične trgovine so prepričane, da je trgovina lahko učinkovit instrument za spodbujanje trajnostnega razvoja in zmanjševanje revščine, če se trguje pravično in odgovorno. Za doseg tega cilja pa so potrebne temeljne spremembe v oblikovanju trgovinske politike. Tržno naravnan pristop, ki zdaj prevladuje, ne bo mogel odpraviti neravnovesja med pogajalsko močjo večnacionalnih podjetij in manjših proizvajalcev. Le sistematično vključevanje manjših proizvajalcev v revnejših državah, ki so potisnjeni na rob, v oblikovanje trgovinske politike lahko pomaga odpraviti nepravilnosti, ki so posledica sedanjega trgovinskega sistema;

23. izraža zadovoljstvo, da je Komisija predvsem s svojimi instrumenti razvojnega sodelovanja finančno podprla pravično trgovino in druge trajnostne dejavnosti v trgovini. Med letoma 2007 in 2008 je bilo za različne dejavnosti namenjenih 19.466 milijonov EUR, predvsem za ukrepe ozaveščanja v Evropski uniji. Leta 2008 in 2009 so bila v ta namen odobrena dodatna sredstva v višini 1 milijona EUR za posamezno leto;

24. vendar pa Komisijo prosi, naj – glede na nagel razvoj pravične trgovine v nekaterih državah članicah – preveri, ali bi bilo treba državam članicam, ki na tem področju še niso tako prizadevne, zagotoviti dodatna sredstva;

25. podpira namero Komisije, da izvede presoje učinka in spodbudi prizadevanja za večjo preglednost trga, hkrati pa nameni več pozornosti oceni težav pri izvajanju sistemov zagotavljanja trajnosti ter pri pridobivanju oznak. To bi lahko podprle tudi države članice s podobnimi ukrepi, npr. financiranjem študij o učinku pravične trgovine.

Vključevanje lokalnih in regionalnih oblasti v razvojno politiko

26. izrecno pozdravlja priznanje pomembne vloge lokalnih in regionalnih oblasti v trgovinski politiki na področju pravične trgovine. Pri tem prizadevanja lokalnih in regionalnih oblasti na področju razvojne politike niso nič novega. Mnoge evropske regije ter lokalne in regionalne oblasti s svojimi partnerji v državah v razvoju že leta izvajajo projekte pravične trgovine. Partnerstva morajo temeljiti na vzajemnem zaupanju sodelujočih in preglednih medsebojnih odnosih. Pogodbe, sklenjene v smislu pravične trgovine, morajo upoštevati načela enakega obravnavanja, vzajemnega priznavanja in sorazmernosti;

27. poleg tega ugotavlja, da se lokalne in regionalne oblasti v okviru decentralizacije vse bolj profesionalno lotevajo pravične trgovine. Imajo dragoceno znanje na področjih, ki so bistvenega pomena za države v razvoju in uresničitev razvojnih ciljev novega tisočletja. Zato jih je treba obravnavati kot pomembne akterje politike na področju pravične trgovine;

28. pozdravlja željo Komisije, da v vsej Evropski uniji ohrani nevladni značaj pravične trgovine in podobnih sistemov zagotavljanja trajnosti. Predpisi javnih organov bi lahko ovirali razvoj oz. delovanje dinamičnih zasebnih sistemov;

29. vendar pa meni, da morajo na področju javnih naročil za javne razpise veljati določeni predpisi, ki ponudnikom izdelkov pravične trgovine zagotavljajo možnosti za sodelovanje.

Prizadevanja za večjo ozaveščenost

30. izraža zadovoljstvo zaradi razvoja pravične trgovine in vse večje pripravljenosti občin in regij v Evropi, da pri javnem naročanju upoštevajo tudi okoljska in socialna merila. Ta pripravljenost je v sedanji finančni in gospodarski krizi še toliko pomembnejša. Pravična trgovina se je pojavila v 70-ih letih, ko je bila v ospredju kritika nepoštena organizacije svetovne trgovine, in naj bi na začetku povečala ozaveščenost ljudi o tem problemu, danes pa z vidika trgovinske politike zbuja pozornost predvsem zaradi naraščanja prometa;

31. opozarja, da je treba decentralizirane evropske organizacije, ki si prizadevajo za krepitev ozaveščenosti, pa tudi organizacije za varstvo potrošnikov kot pomembne partnerje pravične trgovine sistematično vključevati v cilje razvojne politike. Pri tem je treba spodbujati možnosti posameznika, da se lahko upre nepravičnim strukturam v svetovni trgovini, predvsem v evropski trgovinski in kmetijski politiki, tako, da kupuje „pravične“ izdelke. Krepitev ozaveščenosti je instrument za boj proti revščini, nerazvitosti, izkoriščanju, lakoti in uničevanju okolja;

32. z zadovoljstvom ugotavlja, da so lokalne in regionalne oblasti v Evropski uniji kot raven, ki je državljanom najbližje, na področju pravične trgovine in javnega naročanja, ki upošteva merila pravične trgovine, počele priznanje in se uveljavile. Mesta in univerze, ki so dobile priznanje za spodbujanje pravične trgovine, so več tisoč ljudem močno olajšale sodelovanje in ustvarile konkretne možnosti za podporo pravični trgovini. Velika Britanija je že leta 2001 začela podeljevati oznako „mesto pravične trgovine“, Nemčija pa leta 2008. Velika Britanija je poleg tega druga na svetovnem seznamu porabe izdelkov pravične trgovine na prebivalca. V državah članicah EU-12 je več kot 700 „mest pravične trgovine“, še veliko več mest pa se poteguje za ta naziv;

33. opozarja, da je treba nujno povečati moč potrošnikov, in sicer z obveščanjem in krepitvijo ozaveščenosti ob sodelovanju lokalnih in nadregionalnih časopisov in vedno bolj tudi elektronskih medijev. Sodelovanje z organizacijami za varstvo potrošnikov odpira dodatne možnosti;

34. pozdravlja nedavno pobudo urada za podporo pravične trgovine (*Fair Trade Advocacy Office*) za spodbuditev poslancev Evropskega parlamenta, da se zavežejo podpreti pravično trgovino ter zapostavljene proizvajalce in revne delavce v državah na jugu. Odbor meni, da bi bilo mogoče tovrstne pobude razširiti tudi na druge ravni upravljanja;

35. poudarja, da so izzivi, ki jih prinaša globalizacija, že zdavnaj dosegli občine in regije Evrope. Za ustrezen in v prihodnost usmerjen odgovor na te izzive na lokalni ravni so potrebni nadaljnje izobraževanje, profesionalizacija ter mrežno povezovanje lokalnih, regionalnih in nacionalnih akterjev. To delo se v Evropi šele začinja in se ga je treba na vsak način sistematično lotiti.

Podpora občinam in regijam

36. z zanimanjem ugotavlja, da je Nemčija na primer leta 2001 ustanovila službo za „občine v enem svetu“ (*Kommunen in der einen Welt*), ki sedaj sodeluje z 2 600 nemškimi občinami in pogosto tudi drugimi mednarodnimi partnerji (tudi partnerskimi mesti). Ob podpori zvezne vlade, večine zveznih dežel, najpomembnejših združenj občin in krovnega združenja nevladnih organizacij je služba bistveno pripomogla k večjim prizadevanjem nemških občin na področju razvojne politike s ciljem spodbujanja pravične trgovine in javnih naročil, ki upoštevajo okoljska in socialna merila;

37. predlaga, da se za lokalne in regionalne oblasti pripravijo priporočila za sistematično krepitev in mrežno povezovanje njihovega potenciala, potrebnega za soočanje z vse večjimi svetovnimi izzivi, povezanimi s trajnostnim razvojem, ki je nujen za premagovanje revščine in boj proti uničevanju okolja. Predvsem je treba olajšati izmenjavo informacij med starimi in novimi državami članicami EU; izmenjavo bi bilo treba spodbujati prek portala OR za decentralizirano sodelovanje ter tako omogočiti posredovanje izkušenj in pripravo kazalnikov, s čimer bi južno- in vzhodnoevropskim državam pomagali, da v okviru svojih strategij trajnostnega razvoja in prilagajanja podnebnim spremembam razvijajo zamisli za podporo pravični trgovini;

38. meni, da so v sporočilu omenjena sredstva v višini 19 milijonov EUR in načrtovano povišanje za milijon EUR, namenjeno podpori pravične trgovine, prepričljiv začetek, vendar opozarja, da bodo glede na obseg težav, pa tudi glede na priložnosti za povečanje sedanjega potenciala, v prihodnje potrebna dodatna sredstva;

39. poudarja, da lahko lokalne in regionalne oblasti tudi zelo neposredno pripomorejo k uspehu pravične trgovine, in sicer tako, da:

- med sejami, v pisarnah in menzah ponudijo le kavo in čaj iz pravične trgovine;
- mestni in občinski sveti podprejo ustrezne kampanje;
- občine priznajo delo trgovin, specializiranih za prodajo izdelkov pravične trgovine;
- si čim več mest prizadeva dobiti oznako „mesto pravične trgovine“.

Priprava evropske strategije pravične trgovine

40. predlaga, da se v podporo pravični trgovini in javnemu naročanju ob upoštevanju okoljskih in socialnih meril pripravi skupna „evropska strategija pravične trgovine za lokalne in regionalne oblasti“ z akcijskim programom, ki izpolnjuje okoljska in socialna merila. Po pripravah na nacionalni in medregionalni ravni bi lahko takšno strategijo dokončali na seminarjih in konferencah ob sodelovanju vpletenih in zainteresiranih strani iz politike, vlad, nevladnih organizacij in zasebnega sektorja;

41. meni, da bi strategijo lahko sprejeli na konferenci, ki bi jo pripravil Odbor ali predsedstvo Sveta, o njej pa bi lahko razpravljali in jo predstavili na dogodku *Open Days* v Bruslju, ki ga organizira OR in ki žanje velik uspeh;

42. želi na ta način – glede na finančno in gospodarsko krizo ter grozeče podnebne katastrofe – usmeriti pozornost tudi na ključne akterje iz držav na jugu, jih vključiti in ohraniti zavest o posledicah globalizacije. Krepitev struktur pravične trgovine in javno naročanje ob upoštevanju okoljskih in socialnih meril na lokalni in regionalni ravni sta pri tem ravno tako pomembna kot tesnejše povezovanje s partnerji iz držav proizvajalk;

43. opozarja, da se na splošno pozitiven vpliv pravične trgovine in javnega naročanja ob upoštevanju okoljskih in socialnih meril doslej kaže predvsem pri kmetijskih proizvodih malih kmetov iz t. i. držav v razvoju. V prihodnje bo mogoče razširiti paleto izdelkov in storitev pravične trgovine na podlagi izkušenj in meril, ki jih je treba še dodatno razviti za večjo pravno varnost. Prizadevati si je treba za nadaljnji razvoj povezave med proizvajalci in končnimi porabniki in ga podpreti. Razširjena paleta izdelkov pomeni obrtne in industrijske izdelke iz vseh držav izvora kot tudi opravljanje storitev v skladu z načeli pravične trgovine, kot je „pravični turizem“. Nadaljnji razvoj struktur pa predvsem pomeni oceno upoštevanja okoljskih in socialnih meril ter najnižjih standardov Mednarodne organizacije dela in tudi vprašanj glede prevoza in prodaje;

44. opozarja, da pri obravnavi te tematike doslej niso bile ustrezno upoštevane direktive Komisije iz leta 2008 o krepitevi pravic invalidov. Izkušnje mednarodnih partnerstev med občinami z vključevanjem invalidov v pravično trgovino in javno naročanje ob upoštevanju okoljskih in socialnih meril so spodbujajoče. Odbor predlaga, da se ta tema obravnava in poglobi v omenjeni strategiji ter med nacionalnimi in medregionalnimi pripravami;

45. se zaveda, da pravična trgovina znaša manj kot 1 % celotnega trgovinskega prometa v Evropi. Toda vodilne države na tem področju, kot so Švica, Anglija, skandinavske države, Nizozemska, Avstrija in Luksemburg, kjer ta delež znaša več kot 10 %, so zgled in spodbuda za še večja prizadevanja predvsem v južni in vzhodni Evropi. Na podlagi pogosto odličnega sodelovanja med nevladnimi organizacijami, občinami in lokalnim gospodarstvom ter partnerji na jugu so se razvili omembe vredni in odgovorni modeli za celo Evropo. Ti so spodbuda za vse občine in regije Evrope, ki lahko s tem pomembno prispevajo k uresničitvi ciljev novega tisočletja do leta 2015.

V Bruslju, 10. februarja 2010

Predsednica
Odbora regij
Mercedes BRESSO